

Ristijärven kunnan lausunto

Lausuntopyyntö:

VN/4099/2024 Työ- ja elinkeinoministeriölle

Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi.

Taustaa:

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on useita hankintalakiin liittyviä kirjauksia. Hallitusohjelman jaksossa 6.2 Reilumman kilpailun Suomi todetaan, että hallitus tavoittelee keskipitkällä aikavälillä julkisista hankinnoista merkittävää kustannussäästöä turvatakseen laadukkaat palvelut. Työryhmän toimesta on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta.

Tavoitteet:

Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa julkisten hankintojen tehokkuutta ja kustannussäästöjä sekä turvata laadukkaat julkiset palvelut. Hankintalakia uudistetaan muun muassa edistämällä markkinakartoitusta ja hankinnan huolellista valmistelua. Hallitusohjelman mukaisesti ehdotuksessa esitetään sidosyksiköiden käytön rajoittamista hankintojen toteuttamisessa asettamalla sidosyksikön omistukselle yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus (10 prosenttia). Esityksellä pyritään lisäämään erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksia julkisiin tarjouskilpailuihin sekä parannetaan hankintojen vastuullisuutta ja edistetään huoltovarmuuden ja turvallisuuden toteutumista myös sopimuskauden aikana. Ehdotuksella parannetaan myös hankintojen valvontaa.

Hallitusohjelmakirjausten toteuttamisen lisäksi mietinnössä esitetään tehtäväksi hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin sekä rikosrekisterilakiin eräitä säädöshuoltoon liittyviä muita muutoksia.

Lait on tarkoitettu tulevan voimaan 1.1.2026.

Lausunnot pyydetään toimittamaan viimeistään 11.3.2025 Lausuntopalvelu.fi:n kautta. Annetut lausunnot ovat julkisia.

Lausunto:

Ristijärven kunta antaa lausuntonsa vastaamalla lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin. Lausuntopyynnössä on esitetty lausunnon antajalle seuraavat kysymykset:

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät ovat sinänsä kannatettavia muutoin kuin 10 % omistusvaatimuksen osalta. Mikäli alueella on riittävästi kilpailua, etuna on alueellisen kilpailun ja alueella toimivien PK-sektorin yritysten

toimintaedellytysten parantuminen sekä näiden yritysten osallistuminen julkisten hankintojen toteuttamiseen. Kainuun maakunnan ja Ristijärven pienen kunnan näkökulmasta, kun kilpailua ei juurikaan ole, ei hallituksen esityksen tavoite toteudu. Tukipalvelut hankitaan valtakunnallisesti ja myös kansainvälisesti toimivilta yrityksiltä, joiden osakkaana kunta on.

Tukipalvelujen yhtiöt jouduttaisiin käytännössä purkamaan tai kunnan olisi irtaannuttava niistä ja rakentamaan palvelut uudestaan. Uudistus ohjaisi myös palvelujen tuottamiseen omana toimintana, mihin siihenkään ei ole mahdollisuuksia, johtuen ammattitaitoisesta resurssipulasta, osaavan työvoiman saataavuudesta ja kunnan taloudellisesta tilanteesta.

Kunnassa ei ole hankintaosaamista. Sitä joudutaan ostamaan ostopalveluna. Uudistus lisäisi myös tämän palvelun kustannuksia. Uudistus aiheuttaisi kerta-luontoisesti huomattavat kustannukset, joihin pienessä kunnassa ei ole varaa. Mahdollisesti saavutettaviin hyötyihin nähden kustannukset ovat huomattavassa epäsuhdassa pienen kunnan näkökannalta.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mie-tinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Markkinavuoropuhelua ja markkinakartoitusta tehdään jo nyt. Uudistus lisäisi kustannuksia ja työmäärää hankintojen toteuttamisessa.

Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markki-nakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?

Markkinakartoitusta tehdään jo nyt suuremmissa hankinnoissa ja uudistus ei tuo lisäarvoa ja nostaa kustannuksia.

Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?

Esitetyt keinot ovat sopivia tavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitteita ei aina saa-vuteta johtuen markkinatilanteesta.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja to-teuttamiskelpoinen?

Ristijärven kunta ei kannata sidosyksikköjä vähimmäisomistusta koskevaa esi-tystä esitetystä muodossaan. Esitys ei ole tarkoituksenmukainen eikä toteutta-miskelpoinen.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäis-vaatimuksella mielestänne on?

On joko ostettava lisää osuuksia in-house yhtiöstä tai irtaannuttava tuottamaan palvelut omana toimintana. Kuntayhteistyö vaikeutuu ja kustannukset kasvavat.

Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpi-teitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edus-tamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

Talous- ja henkilöstöhallinnon, ICT-toimintojen, palvelut joudutaan järjestämään uudelleen. Tästä aiheutuu satojen tuhansien eurojen kertaluonteiset kustannukset, mitä uudelleen järjestely ei koskaan tuota takaisin. Palvelujen saatavuus vaarantuu. Omana toimintana ei ole mahdollista toteuttaa em. palveluita.

Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

Asiasta ei ole vielä keskusteltu eikä linjattu.

Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

Muutoksesta ei seuraa taloudellisia hyötyjä, päinvastoin kustannukset kasvavat.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Riippuu ensinnäkin, missä muodossa laki menee läpi ja milloin. Lain tultua voimaan, on siirtymäaika oltava riittävän pitkä. Samaan aikaan koko valtakunnassa toteutetaan toimia ja resurssit voivat loppua.

Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

Toimintojen uudelleenjärjestelyjä, sopimusten irtisanomisia, kilpailuttamista, yhtiöittämisistä, siirtoprojekteja.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Pienelle kunnalle omistusvaatimus pienemmäksi, mielellään ei mitään rajausta.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Kunnan on vastattava lakisääteisten palvelujen tuottamisesta kaikissa olosuhteissa. Jos ja kun toiminnot joudutaan järjestelemään uudelleen, on näistä asioista myös huolehdittava. Riskinä on ainakin siirtymävaiheissa notkahdus turvallisuudessa, jota voidaan hyödyntää.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

Tätä voidaan kiertää asettamalla tarjoajayhtiöön sellaiset henkilöt vastuualaisiksi toimijoiksi, joilla on puhtaat paperit, ja jotka eivät välttämättä tosiasiallisesti edes toimi yhtiössä mitenkään. Vakuutus purkusanktioineen ja vahingonkorvauksineen antaa enemmän turvaa.

Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

Ei vaikuta vähenevän.

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Tätä pitää harkita uudelleen. Muun muassa jälki-ilmoitukset kansallisissa hankinnoissa lisäävät hallinnollista työtä ja kustannuksia. Palveleeko tarkoitustaan?

Muut huomiot

Ristijärven kunta, kunnanhallitus